

**LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO
KANCELIARIJA**

LR Vyriausybės kanceliarijai
LR užsienio reikalų ministerijai
LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai

2019-10-14 Nr. 2D- *4996*

DĖL LIETUVOS ES POLITIKOS PRIORITETŲ

Siunčiame Jūsų dėmesiui LR Prezidento inicijuotos ir įvykusios š.m. spalio 8 d. diskusijos su ES politikos ekspertais tema „**Pasaulio ir Europos Lietuva: kaip pasinaudosime naujo ES politinio ciklo teikiamomis galimybėmis?**“ apibendrinimą.

Atkreipiamė dėmesį į šias išvadas bei sprendimus:

Išvados:

Operatyviniame lygmenyje:

1. sustiprinti (administracine ir finansine prasme) dėmesį ES reikalų koordinavimui bei poveikio vertinimui; strateginėms kryptims turi būti numatyti finansiniai ir administraciniai resursai;
2. efektyviau naudotis ES paramos teikiamomis galimybėmis inicijuoti ir įgyvendinti reformas;
3. padidintą dėmesį skirti Inovacijų skatinimo ir koordinavimo visose valstybės politikos srityse klausimui.

Politikos formavimo lygmenyje:

4. išskirtos šios strateginės kryptys: tvarus augimas (klimato kaita), švietimas/konkurencingumas (inovacijos);
5. transportas, energetika, Rytų partnerystė turi išlikti prioritetinėmis kryptimis.

Sprendimai:

1. inicijuoti susitikimą su LR Vyriausybės kanceliarijos atstovais aptarti šios diskusijos rezultatus bei idėjų įgyvendinimo priemones.
2. siūlyti LR Vyriausybei svarstyti įkurti valstybės Vyriausiojo mokslo ir inovacijų pareigūno pareigybę bei inovacijų pareigūnų ministerijose tinklą.

PRIDEDAMA. 3 lapai.

Lietuvos Respublikos Prezidento
vyriausioji patarėja

Asta Skaisgirytė

Originalas nebus siunčiamas

Giedrė Isokienė, tel. 8 706 64 014, el. p. giedre.isokiene@prezidentas.lt

**LR Prezidento Gitano Nausėdos diskusijai su ES politikos ekspertais
„Pasaulio ir Europos Lietuva: kaip pasinaudosime naujo ES politinio ciklo teikiamomis
galimybėmis?“**

APIBENDRINIMAS

(2019 m. spalio mėn. 8 d. 15.30 – 16.45 val.)

Dalyviai: Ekspertai: H. Brožaitis, L. Gudžinskas, L. Kojala, M. Petraitis, R. Vilpišauskas, V. Nakrošis, A. Guogis.

Institucijų atstovai: L. Linkevičius, LR Prezidento patarėjai Jaroslav Neverovič, Asta Skaisgirytė, Rėda Brandišauskienė, Simonas Krėpšta, Ieva Ulčickaitė, Sigitas Mitkus.

K. Maniokas, R. Švedas, D. Žeruolis atsiuntė savo indėlius raštu, kurių esmė, - tikslo, krypties, susitelkimo, strategijos nebuvimas, susilpnėjęs dėmesys koordinavimui, poveikio vertinimui. Inovacijų srityje problemos yra vidinės (administracinės, vadybinės).

Diskusijų tikslas:

1. Išklauyti ekspertų nuomones dėl veikimo ES prioritetų;
2. Pasitikrinti, ar **Darnus augimas ir inovacijos** galėtų būti temomis, kurios papildomai prie R. Partnerystės, Transporto ir Energetikos, galėtų tapti aktyvios ES darbotvarkės dalimi;
3. Aptarti būdus, **kaip sutelkti valstybės tarnybą ir politikus** siekiant įgyvendinti inovacijų politiką.

Diskusijų metu ekspertai buvo paprašyti išskirti:

- **2-3 bendrus esminius iššūkius/nišas**, kuriose Lietuva galėtų ieškoti strateginių kryptų;
- **2-3 esmines strategines pokyčių kryptis**, kurios leistų tikėtis plataus, visą visuomenę ir visus juos sluoksnius paliečiančio ir telkiančio pokyčio.
- **konkrečius trumpo ir ilgesnio laikotarpio veiksmus**, kurių derėtų imtis Lietuvoje ir ES institucijose.

Visi ekspertai akcentavo tvaraus ekonominio augimo, klimato kaitos, inovacijų, infrastruktūrinių projektų, vidaus rinkos integracijos, prioritetines sritis, o taip pat pabrėžė visuomenės įtraukimo, lyderystės ir analitinių pajėgumų viešajame administravime stiprinimo, resursų sutelkimo svarbą.

Išorės politikoje, du ekspertai Rytų Kaimynystę ir Branduolinę saugą išskyrė prioritetinėmis sritimis. Vienas ekspertas pabrėžė, kad būtina siekti išsaugoti tai, kas jau iki šiol pasiekta ir padaryta ES. Vienas ekspertas pažymėjo, kad reikia stebėti ir vertinti Kinijos veikimą (grėsmės, iššūkius, galimybes), o ES plėtra (įskaitant vystomasis bendradarbiavimas) turėtų taip pat būti tarp Lietuvos ES prioritetų.

Klimato kaitos klausimu, pasidalinta nuomone, kad svarbu, kad būtų atsižvelgta į socialinius aspektus (taip reguliuoti, kad perėjimo prie klimato požiūriu labiau tvarios ekonomikos našta neproporcingai negultų ant skurdžiausiųjų; angl. *just transition*, kuris yra ir vienas EK akcentuojamų principų). Esminiai iššūkiai yra **vidaus politikoje**: ekonominis vystymasis (mokesčių vengimas, persikirstymo didinimas, šešėlis (LT galėtų persvarstyti savo pozicijas dėl mokesčių harmonizavimo ES lygiu). Svarbūs yra politiniai, - populizmas, demokratijos „tuštėjimas“ (diskutuojama turi būti ne instituciniu, o visuomenės grupių lygiu; būtina įtraukti visuomenę į sprendimų priėmimą) ir technologiniai iššūkiai (hibridinės grėsmės, dezinformacija). Švietimas ir soc. apsauga – svarbiausios sritys vidaus politikoje, galinčios sutelkti visuomenę, didinti jos pasitikėjimą valstybe. Visi ekspertai sutarė, kad reikia padidinti visuomenės atsparumą: mažas socialinis teisingumas, ypatingą dėmesį skirti švietimo reformai. Jei tikslas yra – gerovės valstybė, reikia vadovautis principais: bendradarbiavimas, skaidrumas, atvirumas, soc. teisingumas. Todėl reikia LT pradėti įvedinėti socialinės reintegracijos rodiklius: neįgaliųjų, pensininkų, buvusių kalinių, narkomanų, lošėjų darbo rinkoje skaičius.

Kaip tam tikras horizontalus iššūkis aktualus visoms išskirtoms sritims įvardintas **įgyvendinimas**, t.y., gebėjimas įvertinti ir apsispręsti dėl prioritetinių veiksmų, o taip pat išlaikyti reikiamą dėmesį, koordinavimą ir susitelkimą viso jų įgyvendinimo metu (kaip buvo įvardinta – „įgyvendinti

prioritetus iki galo“). Šiuo požiūriu itin svarbus - tinkamas **poveikio vertinimas** Lietuvoje (esmė – telkimas ir koordinavimas). Iki šiol geriausia situacija su poveikio vertinimu buvo derybų dėl narystės ES metu. Per menkas dėmesys ES reikalų koordinavimui ir įgyvendinimui - didelė priežastis to, kodėl nepavyksta reformos. Kai pradėjom dirbti (t.y., rengti išsamias, pagrįstas, suderintas pozicijas ir nuosekliai jas atstovauti), o ne vien kalbėt energetikoje, - Lietuvą pradėjo gerbti ir ES.

Išreikšta viltis, kad naujai įkurta prie LRV **STRATA įstaiga** galimai prisidės prie situacijos poveikio vertinimo srityje gerėjimo, tačiau būtina nustatyti tinkamą jos ryšį su politinių sprendimų priėmėjais. Kartu pabrėžta, kad atitinkami analitiniai pajėgumai turėtų atsirasti visose ministerijose.

Pažymėta, kad sumanus valstybės valdymas (strateginis lankstumas, tokių iniciatyvų, kaip GovTech, Fintech) ir lyderystės valstybės tarnyboje kūrimas (**aukšto lygio/vadovų valstybės tarnautojų korpuso sukūrimas**) turi būti darbotvarkėje. Pirmuoju klausimu, Lietuva neišnaudoja ES paramos reformų inicijavimui ir įgyvendinimui (EK *Structural Reform Support Service* programa). Antruoju, klaida padaryta (bus sulaukta kritikos iš COM) dėl tolimesnio politinio pasitikėjimo pareigūnų korpuso išplėtimo (kancleriams tapus politinio pasitikėjimo pareigūnais). Stiprūs vadovai (karjeros valstybės tarnautojai) yra viena esminių prielaidų valstybės tarnybos susitelkimui į prioritetus, pokyčių iniciavimui ir palaikymui, koordinavimo gebėjimui. Valstybės tarnyba iki 2008 m. reformos šiuo požiūriu buvo ženkliai pajėgesnė.

Greta įgyvendinimo, **inovacijų trūkumas** šalies ūkyje (versle) ir viešajame sektoriuje (pvz., viešųjų paslaugų teikime) buvo išskirtas kaip visaapimanti strateginių pokyčių sritis. Norint įveikti „vidutinių pajamų spąstus“ (kuomet Lietuva po didelės lygšiolinės ekonominės ir socialinės pažangos ilgiems metams sustotų dabartiniame lygmenyje) ir toliau didinti ūkio ir visuomenės gerovę, sparčiau artėjant prie lyderiaujančių Šiaurės ir Vakarų Europos šalių, labai svarbu inovacijas suvokti ne kaip atskirą, vieną iš daugelio viešosios politikos sričių (priklausančią vienos ar kitos ministerijos kompetencijai), o kaip integruojantį principą ir visaapimantį veikimo būdą, kuriuo remiasi kiekviena valstybės politikos sritis.

Inovacijų srityje išskirtos didžiausias problemos („smegduobės“):

1. gyventojų sveikata (prastėja)
2. nepasitikėjimas visuomenėje (žemas bendradarbiavimo lygis būdingas ir verslui, esame 96 vietoje pagal įmonių bendradarbiavimą pasaulyje, WEF *Global Competitiveness Report* 2019);
3. ryšių su talentais palaikymas (10-11 tūkst. studentų mokosi užsienyje, dviguba pilietybė, tinklaveika)
4. per menkas dalyvavimas globalios pridėtinės vertės sukūrimo grandinėje.

Galimi Lietuvos darbotvarkės ES prioritetai inovacijų skatinimo srityje:

- aplinkosauga/tvarus augimas, jungiant juos su sveikatos apsauga; biomedicina, aplinkosauga, sveikatos mokslas – gera potenciali trijų sričių, kuriose turim gerus pajėgumus, sąveika galėtų būti niša Lietuvai;
- startuolių eco-sistemos vystymas;
- žalieji pirkimai;
- dalyvavimas esamose ir kuriamose Pan europinėse (išteklius tausojančiose) programose.;

Apsikeista nuomonėmis apie Finansų ministerijos pradėtą **Tvarių (žalių) finansų projektą bei galimą idėją, vadovaujantis anglosaksiškų valstybių patirtimi.:**

1. įkurti valstybės **Vyriausiojo mokslo ir inovacijų pareigūno** pareigybę bei inovacijų pareigūnų ministerijose tinklą:
 - institucijų veiklos inovacijų srityje koordinavimui
 - politikos įgyvendinimo vientisumo užtikrinimui;
 - ryšiui tarp poveikio vertinimo ir sprendimų priėmimo inovacijų srityje stiprinimui;

- ryšiui tarp mokslo ir verslo stiprinimui.
- 2. Įsteigti LR Prezidento globojamą **Mokslo ir inovacijų forumą**.

Išvados:

Operatyviniame lygmenyje:

1. sustiprinti (administracine ir finansine prasme) dėmesį ES reikalų koordinavimui bei poveikio vertinimui; strateginėms kryptims turi būti numatyti finansiniai ir administraciniai resursai;
2. efektyviau naudotis ES paramos teikiamomis galimybėmis inicijuoti ir įgyvendinti reformas;
3. padidintą dėmesį skirti Inovacijų skatinimo ir koordinavimo visose valstybės politikos srityse klausimui.

Politikos formavimo lygmenyje:

4. išskirtos šios strateginės kryptys: tvarus augimas (klimato kaita), švietimas/konkurencingumas (inovacijos);
5. transportas, energetika, R.Partnerystė turi išlikti prioritetinėmis kryptimis.

Sprendimai:

1. inicijuoti susitikimą su LR Vyriausybės kanceliarijos atstovais aptarti šios diskusijos rezultatus bei idėjų įgyvendinimo priemones.
2. siūlyti LR Vyriausybei svarstyti įkurti valstybės Vyriausiojo mokslo ir inovacijų pareigūno pareigybę bei inovacijų pareigūnų ministerijose tinklą.